مجله علم سنجی کاسپین
Caspian Journal of Scientometrics
e-ISSN: 2423-4710 p-ISSN: 2383-157X

Effective Components of Social Networks in Knowledge Sharing from the Perspective of Experts

Nazila Mehrabi (MSc) [1], Sahar Khorashadizadeh (MSc student) [1], Ahmadreza Varnaseri (PhD student) [2], Seyed Abedin Hoseini Ahangari (PhD) [3*]

1. Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
2. Faculty of Managemen, Tehran University, Tehran, Iran.
3. Department of Medical Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran.

Article Type:
Research Paper

Received:
12 Jan. 2023
Revised:
1 Mar. 2023
Accepted:
7 Mar. 2023
Pub. Online:
14 Mar. 2023

ABSTRACT

Background and aim: In today's world, organizations urgently need to share knowledge in social networks in order to move toward knowledge orientation and achieve competitive advantage. The aim of the present study was to identify the key components of social networks for knowledge sharing.

Materials and methods: This descriptive-combined study was conducted using Delphi technique and content analysis. The statistical population of this study consisted of the faculty members of information science and philology in the public universities of Iran, 20 of whom were included in the panel. Claizi method was used to analyze the data in the first round of Delphi, and descriptive statistics (mean and percentage) as well as Excel and SPSS 25 were used to analyze the statistical data in the second round of Delphi.

Findings: The identified key components of social networks include the usefulness component and the functions of using social networks with 29 items, of which the most important is the information sharing item with an average of 6.81, the component of problems and challenges of using social networks has 26 items, the most important item is filtering and certain access to some social networks with an average of 5.6, the component of the purpose of using social networks has 57 items, including the speed of information dissemination and transmission with an average of 6.75, the component of improving people's skills in using social networks (8 items), conducting educational workshops on the use of scientific networks (the most important item, 6.62), and finally the component of trust in social networks (6 items), so the most important item is trust in the accuracy of the information shared in social networks with an average of 6.68.

Conclusion: Among the abovementioned components, the most effective component of social network for knowledge sharing is the component of improving people's skills in using social networks, which should be paid more attention than other components.

Keywords: Knowledge, Knowledge sharing, Social networks, Faculty members

Cite this article: Mehrabi N, Khorashadizadeh S, Varnaseri A, Hoseini Ahangari SA. Effective Components of Social Networks in Knowledge Sharing from the Perspective of Experts. *Caspian Journal of Scientometrics*. 2022; 9(2): 85-99.

© The Author(s).
Publisher: Babol University of Medical Sciences

***Corresponding Author:** Seyed Abedin Hoseini Ahangari
Address: Department of Medical Library and Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran.
E-mail: hoseini.abed@gmail.com

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

مجله علم‌سنجی کاسپین
Caspian Journal of Scientometrics
e-ISSN: 2423-4710 p-ISSN: 2383-157X
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بابل

مولفه‌های اثرگذار شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش از دیدگاه خبرگان

نازیلا محرابی (MSc) [۱]، سحر خراشادی‌زاده (MSc student) [۱]، احمدرضا ورناصری (PhD student) [۲]،
سید عابدین حسینی آهنگری (PhD) [۳*]

۱. دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
۲. دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

چکیده

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

سابقه و هدف: در دنیای کنونی سازمان‌ها برای حرکت به سوی دانش‌محوری و رسیدن به برتری رقابتی به اشتراک دانش در شبکه‌های اجتماعی نیازی مبرم دارند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های کلیدی شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این پژوهش جزو پژوهش‌های توصیفی-ترکیبی است که با تکنیک دلفی و تحلیل محتوا انجام شد. جامعه آماری این پژوهش را اعضای هیات علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های دولتی ایران تشکیل دادند که ۲۰ نفر از آنها در اعضای پنل قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در مرحله اول دلفی از روش کلایزی و در دور دوم دلفی از آماره‌های توصیفی (میانگین و درصد) و همچنین به منظور تحلیل داده‌های آماری از نرم‌افزار Excel و SPSS 25 استفاده شد.

یافته‌ها: مؤلفه‌های کلیدی شناسایی‌شده‌ی شبکه‌های اجتماعی شامل مولفه‌ی سودمندی و کارکردهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارای ۲۹ گویه که مهم‌ترین گویه، گویه‌ی اشتراک اطلاعات با میانگین ۶/۸۱ مولفه‌ی مشکلات و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارای ۲۶ گویه، مهم‌ترین گویه‌ی آن فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی با میانگین ۶/۵ مولفه‌ی هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارای ۵۷ گویه که از میان آن‌ها گویه‌ی سرعت انتشار و انتقال اطلاعات با میانگین ۶/۷۵ مولفه‌ی افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی دارای ۸ گویه، مهم‌ترین آن گویه‌ی برگزاری کارگاه‌های آموزشی استفاده از شبکه‌های علمی ۶/۶۲ و در آخر مؤلفه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی دارای ۶ گویه که مهم‌ترین گویه، گویه اعتماد به صحت اطلاعات به اشتراک‌گذاری‌شده در شبکه‌های اجتماعی با میانگین ۶/۶۸ است.

نتیجه‌گیری: از میان مولفه‌های شناسایی‌شده، اثرگذارترین مولفه‌ی شبکه اجتماعی در اشتراک دانش، مولفه‌ی افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی است که نسبت به مولفه‌های دیگر باید به آن توجه بیشتری صورت گیرد.

دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۲
ویرایش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۰
پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۶
انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۳

واژگان کلیدی: دانش، اشتراک دانش، شبکه‌های اجتماعی، اعضای هیات علمی

استناد: نازیلا محرابی، سحر خراشادی‌زاده، احمدرضا ورناصری، سید عابدین حسینی آهنگری. مولفه‌های اثرگذار شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش از دیدگاه خبرگان. مجله علم‌سنجی کاسپین. ۱۴۰۱؛ ۹(۲): ۹۹-۸۵.

© The Author(s)
Publisher: Babol University of Medical Sciences

* **مسئول مقاله:** سید عابدین حسینی آهنگری
آدرس: همدان، دانشگاه علوم پزشکی همدان، دانشکده پیراپزشکی،گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی.
رایانامه: hoseini.abed@gmail.com

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

مقدمه

مطبوعات در بسیاری از زمینه‌ها هنوز بر سایر وسایل ارتباط جمعی برتری دارند. خصوصاً از لحاظ تحلیل، تشریح وقایع، تفسیر و بررسی عقاید و تنوع مطالب (۱). با این وجود، امروزه در کنار رسانه‌های سنتی، ابزار دیگری که دارای قدرت بسیار زیادی در ارتباطات می‌باشند به نام شبکه‌های اجتماعی که مبتنی بر سرویس‌های مبتنی بر وب هستند (۲)؛ ظهور کرده‌اند. شبکه‌های اجتماعی، دستاورد اینترنت و فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاربردهای آن می‌باشند و امروزه گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاربردهای آن به گونه‌ای توسعه یافته است که در تمامی ابعاد زندگی انسان وارد می‌شود. شبکه‌های اجتماعی، به سرعت مورد توجه عموم مردم قرار گرفته‌اند و این شبکه‌ها بر تعاملات و هنجارهای گروهی و اجتماعی اثر جدی گذاشته‌اند؛ به نحوی که تمامی ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را تحت تاثیر قرار داده‌اند. امروزه شبکه‌های اجتماعی عضو جدائی‌ناپذیر جامعه بشری شده و به دلیل امکاناتی که در اختیار کاربرانشان قرار می‌دهند از محبوبیت بالایی برخوردارند (۳).

تاثیر رسانه‌های اجتماعی بر سبک زندگی افراد، به حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی منحصر نشده و عرصه‌های علمی، آموزشی و پژوهشی را هم در برگرفته است. رشد روزافزن شبکه‌های اجتماعی در زمینه‌های تحقیقاتی و پژوهشی و همچنین آموزشی و گستردگی خدمات این نوع شبکه‌ها و نقشی که در توسعه و تسهیل فعالیت‌های علمی و پژوهشی دارد، منجر شده است که بسیاری از افراد پژوهشگر و عالمان علمی به عضویت و ایجاد پروفایل تخصصی در این شبکه‌ها، تمایل داشته باشند و از خود رغبت نشان دهند. شبکه‌های اجتماعی از جمله ابزارهایی هستند که از طریق انتقال دانش مفید و سالم می‌توانند در رشد و توسعه کشور نقش ایفا کنند. این شبکه‌ها به خصوص شبکه‌های علمی به دلیل کارکرد خاصی که در محیط‌های آموزشی و پژوهشی دارند، باید همیشه پویا باشند. در سازمان‌ها نیز ابزارهای رسانه‌های اجتماعی به عنوان یک نمونه جدید و قدرتمندی از ارتباطات به حساب می‌آیند که زمینه و بستر لازم را برای اشتراک‌گذاری دانش و همچنین شرایط لازم را برای جلب توجه کارکنان و مراجعان را فراهم می‌سازند. این ابزار امکانات و فرصت‌های جدیدی را برای افراد به‌منظور ارائه خدمات بیشتر فراهم آورده‌اند و بنابراین افراد می‌توانند از این پدیده نه به عنوان یک رقیب؛ بلکه به عنوان وسیله و ابزاری جهت پویایی حرفه خود استفاده نمایند (۴). برای نمونه می‌توان گفت که کارکنان می‌توانند با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، صفحات شخصی و پروفایل‌هایی را ایجاد کنند و کاربران هم می‌توانند در این صفحات ایجادشده، نوشته و لینک‌هایی را بگذارند. همچنین می‌توانند با کمک شبکه‌های اجتماعی از صفحات سایر سازمان‌های مدنظر خود دیدن نمایند و از کلیه نوشته‌ها و مطالب آن‌ها باخبر شوند و نیز در صورت نیاز می‌توانند دیدگاه‌ها و عقاید خود را بیان کنند. در کل می‌توان گفت که شبکه‌های اجتماعی در روزآمدسازی اطلاعات و دانش کارکنان و تامین نیازهای اطلاعاتی مراجعان از راه دور سازمان‌ها، بسیار مهم و دارای اهمیت است.

با اشتراک‌گذاری اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی نه تنها دسترسی افراد به اطلاعات بیشتر شده؛ بلکه باعث شناخته شدن و معرفی بیشتر پژوهشگران و انتشاراتشان نیز می‌شود و موجب تسهیل برقراری ارتباط بین پژوهشگران و بهبود کیفیت پژوهشی و پیشبرد اهداف علمی آن‌ها نیز می‌شود. بنابراین اشتراک دانش عاملی مهم در حفظ حیات این شبکه‌ها و پیشبرد سریع‌تر و آسان‌تر امور پژوهشی به حساب می‌آید. با وجود ویژگی‌های برجسته‌ای که درباره فناوری اینترنت گفته شد، به نظر نمی‌رسد که فناوری اطلاعات به تنهایی برای به اشتراک‌گذاری کافی باشد. در کنار بسترهای فناورانه، گرایش و تمایل افراد نیز مسئله‌ای مهم در به اشتراک‌گذاری دانش است. دانش از مهم‌ترین منابع رقابتی بوده و سرمایه‌های دانش به‌طور عمده در اذهان افراد نهفته است و اشتراک دانش به عنوان فعالیتی نظام‌مند مطرح است که با هدف انتقال و مبادله دانش و تجربه افراد انجام می‌گیرد. رصد تحولات عرصه دانش نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزار قدرتمندی برای اشتراک دانش افراد و به تبع آن یادگیری در فضای مجازی می‌باشند (۵). Lee اظهار داشت که اشتراک دانش یک فرایند اساسی مدیریت دانش است. توانایی اشتراک دانش در سراسر سازمان می‌تواند به ایجاد دانش جدید منجر شود و در نتیجه بهترین شیوه در سراسر سازمان حاصل می‌شود (۶).

اشتراک دانش عبارت است از مجموعه رفتارهایی که شامل تبادل دانش و اطلاعات و کمک کردن به دیگران در این خصوص است. اشتراک دانش، شبیه رفتارهای شهروند سازمانی است که به‌طور اختیاری و داوطلبانه در سازمان‌ها انجام می‌شود (۷). حرکت به سوی دانش‌محوری در دنیای کنونی و رسیدن به برتری رقابتی در سازمان‌ها، اشتراک دانش در شبکه‌های اجتماعی را به عنوان یک مقوله مهم مطرح کرده است. به بیانی دیگر، نبود اشتراک دانش در سازمان، منجر به بی‌کفایتی در امر مدیریت دانش سازمانی می‌گردد، بدون اشتراک و هم‌افزایی، دانش ارزش اصلی خود را از دست می‌دهد (۸). به عبارت دیگر، اشتراک دانش معمول‌ترین راه برای افزایش ارزش دانش است. اهمیت اشتراک دانش در این است که باعث یادگیری می‌شود و نقش یادگیری همتا به همتا به عنوان عامل مهمی برای رشد جوامع انسانی و ضرورتی غیرقابل انکار در دوره فعلی حیات بشر است.

شبکه‌های اجتماعی پیوسته به عنوان راهی مناسب و کارآمد جهت دستیابی، اشتراک و تبادل دانش بین افراد معرفی شده‌اند. این شبکه‌ها را در یک دسته‌بندی کلی می‌توان به دو گروه عمومی نظیر فیس‌بوک و توییتر و تخصصی مثل ریسرچ گیت و آکادمیا تقسیم کرد. شبکه‌های اجتماعی علمی جزء شبکه‌های تخصصی شناخته می‌شوند و می‌توانند قابلیت‌های اساسی را برای فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی محققان ارائه کنند. این نوع از شبکه‌های اجتماعی، مجراهای اطلاع‌یابی را جهت آموزش، متنوع و گسترده می‌سازند، به‌گونه‌ای که افراد می‌توانند بدون صرف وقت و هزینه جهت رفت و آمد برای حضور در محیط آموزشی، با متخصصان و پژوهشگران رشته‌های مختلف در تعامل باشند و اطلاعات و دانش مورد نیاز خود را سریع‌تر و به آسانی به دست آورند (۹). بحث اشتراک دانش و عوامل موثر در گرایش افراد و اعتماد به این شبکه‌ها در اشتراک‌گذاری دانش و آموزش استفاده از این شبکه‌ها با عضویت

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

در جوامع مجازی اهمیت قابل توجهی به خصوص در سال‌های اخیر پیدا کرده است. بیشتر پژوهشگران وکارشناسان حوزه جوامع مجازی معتقدند حیات این جوامع به حضور اعضا در فعالیت‌های مشترک بستگی دارد.

اهمیت پژوهش حاضر را می‌توان در توانمندی و قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی در اشتراک‌گذاری دانش پیدا کرد. همان‌گونه که قبلاً نیز ذکر شد کارکنان باید علاوه بر انجام امور مختلف در سازمان مورد نظر خود نسبت به دیدگاه‌ها، تجارب و عملکرد سایر همکاران خو در مورد موقعیت و مسئله مربوطه مطلع شوند. همچنین، آگاهی از تازه‌های نشر و دانش جدید موجود در منابع اطلاعاتی نیز از دیگر الزامات حاکم در کتابخانه است که شبکه‌های اجتماعی به نحو مطلوب و بهینه‌ای پاسخگوی آن‌ها خواهد بود. در واقع، شبکه‌های اجتماعی نه تنها منجر به انجام بهتر امور مربوط به سازمان می‌گردد، بلکه روند به اشتراک‌گذاری دانش و یا هر نوع مبادله اطلاعاتی که به نحوی با عملیات و اهداف کتابخانه در ارتباط باشد، تسریع می‌بخشد و به‌طور قطع، عدم استفاده از شبکه‌ها فرصت‌های بسیاری را در راستای اشتراک دانش و بهبود عملکرد فعالیت‌های سازمان در پی خواهد داشت. همان‌گونه که گفته شد امروزه شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در اشتراک دانش بین افراد دارند. اگر کارکنان سازمان‌ها از شبکه‌های اجتماعی برای اشتراک دانش خود استفاده نکنند و از قابلیت‌های آن بهره نگیرند، مسلماً منجر به بی‌کفایتی و نامطلوب بودن امر مدیریت دانش در سازمان مذکور می‌شود و زمانی هم که مدیریت دانش به درستی صورت نگیرد، تمام اطلاعات و دانش مورد نیاز و سالم و کاربردی به راحتی از دست خارج می‌شود و سازمان را در پیشرفت و توسعه دچار اختلال می‌کند و با چالش‌هایی نیز همراه می‌شود. مطمئناً بدون اشتراک دانش و هم‌افزایی، دانش ارزش اصلی و کلیدی خود را از دست می‌دهد و نمی‌توان از آن به تولید دانش جدید و مفید دیگری اقدام کرد.

پژوهش‌های متعددی در زمینه شبکه‌های اجتماعی و اشتراک دانش در داخل و خارج از ایران انجام شده است که در ادامه به تعدادی از این پژوهش‌ها پرداخته خواهد شد. بیرانوند و اکبرنژاد در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و ابعاد تئوری سرمایه اجتماعی، بر تسهیم دانش و تعامل دانشجویان دریافتند که رابطه مثبت و معناداری بین شبکه‌های اجتماعی مجازی، تسهیم دانش و تعامل دانشجویان وجود دارد؛ بنابراین حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب ارتقاء تمایل دانشجویان به اشتراک دانش و در نتیجه سبب افزایش تعامل دانشجویان در فعالیت‌های فردی و گروهی می‌شود. از سوی دیگر مطابق با تئوری تعامل، هر چه دانشجویان تعامل بیشتری با آموزش داشته باشند در این صورت نتایج یادگیری آن‌ها بیشتر می‌شود (۱۰).

تقوی‌فرد و عبدلی‌مسینان در پژوهشی با هدف بررسی تاثیر ویژگی‌های شبکه اجتماعی سازمانی (عوامل فردی شامل: خودکارآمدی دانش، لذت بردن از کمک و عوامل اجتماعی شامل: پیوندهای متقابل اجتماعی، هنجارهای ارتباط متقابل) بر فعالیت‌های تسهیم دانش و عملکرد شغلی در سازمان دریافتند که خودکارآمدی دانش، لذت بردن از کمک، پیوندهای متقابل اجتماعی و هنجار ارتباط متقابل اثر مثبتی بر روی فعالیت‌های تسهیم دانش دارند که به نوبه خود عملکرد شغلی فرد را تحت تاثیر قرار می‌دهد و باعث افزایش آن می‌شود و شبکه‌های اجتماعی سازمانی افراد را قادر به جمع‌آوری و اشتراک‌گذاری دانش می‌کند (۱۱). آذری با هدف چگونگی کاربرد شبکه‌های مجازی در بهبود اشتراک‌گذاری دانش در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران دریافت که میانگین مهارت شخصی و بین فردی پاسخگویان بهتر از سایر مهارت‌ها، اما به‌طور کلی میانگین میزان فاکتور عملکرد در شبکه‌های مجازی پایین بوده که بیانگر نقش و کاربرد محدود کارکنان نیروهای مسلح در این شبکه‌ها است؛ همچنین، با افزایش سطح تحصیلی، میزان عملکرد بیشتر می‌شود؛ به‌طوری که میانگین عملکرد نیروهای مسلح دکترا بیشتر از دو مقطع دیگر است (۱۲).

خدامرادی در پژوهشی با هدف بررسی جایگاه شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد نشان داد که مهم‌ترین مشکل استفاده از شبکه‌های اجتماعی بین دانشجویان مربوط به سرعت و هزینه بارگذاری است و هدف اصلی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان، دسترسی آسان به مقاله و منابع علمی است. از نظر دانشجویان، مهم‌ترین مزیت استفاده از شبکه‌های تخصصی، تسهیل دسترسی به هر نوع منبع اطلاعاتی، نمایش بیشتر مقاله‌ها و کارهای علمی است. در نهایت اعتماد به شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اشتراک دانش تاثیر دارد (۱۳). انبارکی، جوکار و ابراهیمی در پژوهشی با هدف توسعه‌ی راهبردهای بهبود تسهیم دانش درشبکه‌های اجتماعی علمی پیوسته از طریق شناخت عوامل مؤثر و بازدارنده بر تمایل به اشتراک دانش در این شبکه‌ها دریافتند که از بین عوامل موثر بر تمایل پژوهشگران به اشتراک دانش، به‌ترتیب، عوامل «چشم‌انداز مشترک»، «عمل متقابل» و «اطمینان در تمایل به اشتراک‌گذاری» دارای بیشترین سهم در افزایش تمایل پژوهشگران به اشتراک دانش هستند؛ همچنین «وابستگی اجتماعی» تاثیر معناداری به‌عنوان یک عامل بازدارنده بر تمایل به اشتراک دانش داشته است (۱۴).

Etemadi و همکاران در پژوهشی با هدف بررسی سازکارهای تبدیل اهداف متخصصان ساخت و ساز به استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای به اشتراک‌گذاری دانش دریافتند که شبکه‌های اجتماعی خصوصی و به‌دنبال آن شبکه‌های اجتماعی سازمانی در مقایسه با شبکه‌های اجتماعی عمومی برای متخصصان ساخت و ساز، برای اشتراک دانش جذاب‌تر است؛ همچنین عدم اطمینان در مورد حریم خصوصی، محرمانه بودن کاربران و کیفیت دانش مشترک بر تغییر اهداف متخصصان ساخت و ساز به استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای اشتراک دانش، تاثیر منفی می‌گذارد (۱۵). Umar و همکاران در پژوهشی با هدف بررسی چارچوب اشتراک دانش ضمنی در میان دانشگاهیان پاکستانی، اعتماد و شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان مقدماتی برای تقویت اشتراک دانش ضمنی با نقش میانجی تعهد و همچنین نقش تعدیل‌کننده فرهنگ تسهیم دانش سازمانی دریافتند که اعتماد و شبکه‌های اجتماعی از عوامل

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

مهم اشتراک دانش ضمنی در بین دانشگاهیان پاکستانی هستند و تعهد به‌طور مثبت روابط را میانجیگری می‌کند؛ همچنین نقش تعدیل‌کننده فرهنگ تسهیم دانش سازمانی نیز مشخص شد (۱۶).

Berraies، Lajili و Chtioui در پژوهشی با هدف بررسی نقش واسطه‌ای رفاه کارکنان در محیط کار در رابطه بین ابعاد سرمایه اجتماعی (مانند سرمایه اجتماعی ساختاری، رابطه‌ای و شناختی) و تسهیم دانش و همچنین نقش تعدیل‌کننده شبکه‌های اجتماعی بین اشتراک دانش و رفاه کارکنان پرداختند که نشان از اهمیت ابعاد سرمایه اجتماعی به عنوان اهرمی برای تقویت اشتراک دانش دارد؛ همچنین مشخص شد که رفاه کارکنان نقشی واسطه‌ای در پیوند بین سرمایه اجتماعی ساختاری و رابطه‌ای و اشتراک دانش دارد؛ علاوه بر این، اگرچه استفاده از شبکه‌های اجتماعی سازمانی رابطه بین رفاه کارکنان و اشتراک دانش را تعدیل نمی‌کند، اما تأثیر مثبت و معناداری بر اشتراک دانش دارد (۱۷).

Yang، Wang و Mohammed در پژوهشی با هدف پیش‌بینی تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر انگیزه کارکنان و تاثیرات انگیزه کارکنان بر اشتراک دانش سازمانی دریافتند که شبکه‌های اجتماعی، اعتماد اجتماعی و اهداف اجتماعی تاثیر مثبت و مهمی بر انگیزه کارکنان دارند؛ علاوه بر این، مشخص شد که اشتراک دانش سازمانی به‌طور معناداری تحت تأثیر انگیزه کارکنان و تعهد سازمانی است (۱۸).

Zhao و همکاران در پژوهشی با هدف تحلیل عوامل اصلی تاثیرگذار بر تمایل کاربران به اشتراک دانش در شبکه‌های اجتماعی دریافتند که تمایل کاربر به اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی را می‌توان با ایجاد مکانیسم‌های لازم برای ارزش اجتماعی، ارزش سرگرمی، ارزش عاطفی، ارزش اطلاعات و اعتماد کاربران تحریک کرد. از طرفی برای پیشبرد اشتراک دانش در شبکه‌های اجتماعی به یک مکانیسم اعتماد صحیح نیاز است؛ یکی از مسائل کلیدی، حذف نگرانی‌های کاربران در مورد شبکه‌های اجتماعی است، به عنوان مثال، مسائل امنیتی و مسائل حریم خصوصی. در نهایت شبکه اجتماعی فرصت جدیدی را برای ایجاد یک بستر یادگیری ارائه می‌دهد که می‌تواند به کاربران کمک کند دانش و اطلاعات خود را بهتر در اینترنت به اشتراک بگذارند (۱۹).

از مرور پیشینه‌های انجام شده می‌توان دریافت که حضور در شبکه‌های اجتماعی سبب افزایش تمایل افراد به اشتراک دانش و در نتیجه باعث افزایش تعامل افراد در فعالیت‌های فردی و گروهی می‌شود؛ همچنین شبکه‌های اجتماعی فرصت جدیدی را برای ایجاد یک بستر یادگیری ارائه می‌دهد که می‌تواند به کاربران کمک کند دانش و اطلاعات خود را بهتر در اینترنت به اشتراک بگذارند. بحث اشتراک دانش و عوامل موثر در گرایش افراد و اعتماد به این شبکه‌ها در اشتراک‌گذاری دانش و آموزش استفاده از این شبکه‌ها با عضویت در جوامع مجازی، اهمیت قابل توجهی به خصوص در سال‌های اخیر پیدا کرده است. بیشتر پژوهشگران و کارشناسان حوزه جوامع مجازی معتقدند حیات این جوامع به حضور اعضا در فعالیت‌های مشترک بستگی دارد؛ لذا این پژوهش در صدد شناسایی مؤلفه‌های کلیدی شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش از دیدگاه اساتید عضو هیات علمی دانشگاه‌های دولتی ایران است.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی است. جهت گردآوری اطلاعات از شیوه‌های کتابخانه‌ای-اسنادی و میدانی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش یک پرسشنامه محقق ساخته است. این پرسشنامه شامل ۵ مؤلفه و شامل ۱۲۶ سؤال است. پرسشنامه بسته در مقیاس۷ تایی طراحی شده بود، اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه‌های دولتی سراسر کشور، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند. برای انتخاب نمونه، از روش خوشه‌بندی استفاده شد. طی این روش، نقشه ایران به ۵ خوشه شمال غربی، شمال شرقی، جنوب غربی، جنوب شرقی و مرکزی تقسیم شد. سپس از هر خوشه به‌طور تصادفی یک دانشگاه انتخاب شد. برای سنجش روایی و پایایی داده‌ها، معیارهای اعتبار یا مقبولیت، اطمینان-ثبات، قابلیت تایید، و قابلیت اتقال یا تناسب مورد توجه قرار گرفت. در این پژوهش، محقق تحلیل مقایسه‌ای مداوم را مدنظر قرار داده است. همچنین صحت و درستی داده‌ها و چگونگی فرآیند انجام کار گردآوری داده‌ها و مبنای روش‌شناسی پژوهش نیز به تایید گروه پژوهش رسید. قابلیت اطمینان-ثبات معادل پایایی در مطالعات کمّی است و به معنای ثبات داده‌ها در طول زمان و شرایط مشابه است. قابلیت اعتماد از طریق حسابرسی صورت می‌گیرد. جهت تحلیل داده‌ها از روش دلفی کلاسیک استفاده شد. داده‌های دور اول دلفی، با روش کلایزی و داده‌های دورهای دوم و سوم با استفاده از شاخص‌های امار توصیفی (میانگین، درصد) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نرم‌افزار SPSS 25 جهت تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت.

گام اول پژوهش دلفی

در دور اول دلفی پس از توزیع پرسشنامه و جمع‌آوری داده‌های به دست آمده در این دور، داده‌های دور اول دلفی با روش کلایزی تحلیل شد. در مجموع ۱۳۶ کد اولیه به دست آمد. برخی از کدها تکراری بودند و همچنین تعدادی نیز تشابه معنایی داشتند. کدهای تکراری حذف شد و تنها یک کد از میان کدهای تکراری انتخاب می‌شد. از میان کدهای مترادف نیز کدی که جامعیت بیشتری داشت، برای مرحله بعد انتخاب می‌شد. بازبینی و مقایسه مداوم کدها، باعث تقلیل یافتن تعداد آن‌ها از ۱۳۶ کد به ۱۲۶ کد شد. بازبینی و مقایسه مداوم میان کدها ادامه یافت و کدهای اولیه در ۵ شاخص نهایی قرار گرفت. در واقع ۱۲۶ گویه شناسایی شد که در ۵ شاخص قرار گرفتند. نتایج دور اول دلفی در جدول زیر قابل مشاهده است.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

جدول ۱. شاخص‌های نهایی برآمده از دور اول دلفی براساس روش کلایزی

شاخص‌های نهایی	کدهای اولیه
سودمندی و کارکردهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی	تعیین هویت محقق، شناسایی سایر محققان، تعامل و برقراری ارتباط، انتشار اطلاعات، اشتراک اطلاعات، جستجو اطلاعات، مدیریت اطلاعات، منابع و استنادات، اطلاع‌رسانی شبکه و روزآمد نگهداشتن کارکنان، اندازه‌گیری فعالیت‌های پژوهشی کارکنان، تنظیمات شبکه، تسهیل دسترسی به هر نوع منبع اطلاعاتی، نمایش بیشتر مقاله‌ها و کارهای علمی، آگاهی نسبت به مقالات و کارهای علمی، دنبال کردن محققان برجسته و پرسش از متخصصان مربوطه، جستجو و تورق در بین مقالات و پروفایل‌های موجود، اشتراک دانش و تجربیات با همکاران و سایر کتابخانه‌ها، کمک به ثبت و نگهداری دانش پژوهشگران، تشویق افراد به تسهیم و به اشتراک‌گذاری دانش خود، بارگذاری مقاله‌های شخصی و به روز نگه‌داشتن پروفایل، ایجاد فرصت‌های نوین در سطح ملی و بین‌المللی، روزآمدسازی دانش، ارائه امکانات لازم برای به اشتراک‌گذاری دانش، رواج کار تیمی، پاسخ به پرسش دیگران، امتیاز دادن به پاسخ‌ها، تقویت زبان، باعث تبادل داده‌ها و اطلاعات آموزشی و علمی با سایر کشورهای دنیا می‌شود.، باعث سهولت در ایجاد میزگردهای مجازی می‌شود،
چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی	مشکلات مربوط به سرعت و هزینه بارگذاری و به اشتراک‌گذاری اطلاعات، ناکافی بودن دوره‌های آموزشی مرتبط با شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی، عدم دسترسی به شبکه‌های مورد نظر در خارج از دانشگاه، فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی، نبودن ابزارهای مناسب مرتبط با نیازآموزشی در شبکه‌های اجتماعی، بی‌تجربه بودن در مورد اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی، مورد انتقاد قرار گرفتن ایده‌های به اشتراک‌گذاشته شده‌ی شما توسط دیگران، امکان افزایش شایعه‌پراکنی، اخبار کذب و اختلال در نظم اجتماعی، دست‌یابی افراد غیرمجاز به اطلاعات شبکه‌ای و خصوصی، نقض حریم خصوصی، انزوا و دور ماندن از زندگی در محیط‌های واقعی، عضویت افراد با هویت‌های جعلی و سوء استفاده از دیگران، وابستگی به اینترنت و باز ماندن از رشد علمی، از بین رفتن ارتباطات چهره به چهره و صمیمیت، افزایش خشونت کلامی و بدتر شدن اخلاق عمومی، عدم صداقت و دروغگویی، امنیت نداشتن انسان‌ها، گسستگی فرهنگی در جامعه، تضعیف توانایی برقراری ارتباط نزدیک و مناسب در محیط واقعی، کم‌حوصلگی و زود عصبی شدن، دور شدن افراد از استراحت ذهنی، سرقت و از دست رفتن اطلاعات محرمانه افراد، برتری‌طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن، عدم مهارت سواد اطلاعاتی استفاده از شبکه‌های اجتماعی، نقض کپی‌رایت و حق مولف.
هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی	دسترسی آسان به مقالات و منابع علمی، سرگرمی و ارتباط با دوستان، به‌روز ماندن نسبت به کارهای علمی سایر محققان، یادگیری از دیگران، حل مشکلات آموزشی و پژوهشی، اشاعه و نمایش بهتر و بیشتر فعالیت‌های علمی، دریافت بازخورد نسبت به کارهای علمی شخصی، شناخت محققان برجسته رشته خود، تنوع گستردگی در خدمات، صرفه‌جویی در هزینه، تنوع در مبادله اطلاعات روز علمی، مبادله ایده و مبادله فرهنگی اجتماعی، امکان اضافه کردن امکانات و سرویس‌ها از سوی کاربر، وجود ارتباطات چندجانبه، جمعی بودن انسان‌ها، قدرت بسیج کردن آحاد مردم و سازماندهی، دسترسی به دیدگاه‌ها و نظرات اکثر مردم، سرعت انتشار و انتقال اطلاعات، همه‌گیر و همه جانبه بودن شبکه‌های اجتماعی، تسهیل ارتباطات، نداشتن محدودیت مکانی و زمانی، بالا بودن امنیت شبکه‌های اجتماعی، کم هزینه بودن، ارتباط با چندین نفر به‌طور هم‌زمان، سادگی استفاده از آن، فردگرا کردن انسان‌ها در جامعه حقیقی و جمع‌گرا کردن مردم در فضاهای مجازی، عدم سانسور جریان آزاد اطلاعات و نبود فیلترینگ از هر نوعی، امکان برقراری تماس تلفنی رایگان، مکان انتقال انواع پیام و قابلیت اشتراک‌گذاری، ایجاد حلقه‌های مخاطبان و کاربران به طور عمومی یا تخصصی، ایجاد فضایی تعاملی، ایجاد خلاقیت برای کاربران، قدرت تصحیح و فیدبک، آنلاین و به‌روز بودن، چندرسانه‌ای بودن (ارسال صدا، تصویر و متن توامان)، وسعت زیاد شبکه‌های اجتماعی، آموزشی بودن شبکه‌های اجتماعی، فضای مناسب برای تحریک انگیزه‌های اجتماعی، سیاسی و غیره، شفافیت در ارایه متون و تصاویر، تعدد کاربران در شبکه‌های اجتماعی، تولید محتوا توسط کاربران، عضوگیری آسان، امکان تعریف دسترسی برای گروه‌ها، امکان دنبال کردن و دنبال شدن، امکان گفتگوی گروهی، امکان شخصی‌سازی گروه‌ها و کانال‌ها، امکان گفتگوی خصوصی، امکان شخصی‌سازی حساب کاربری، امکان تشکیل کانال، امکان به اشتراک‌گذاری محتواهای مختلف، ارائه سوال و جواب، امکان دسترسی به کتابخانه‌های دیجیتال، امکان به‌اشتراک‌گذاری انواع فایل‌ها علمی، امکان ذخیره کردن محتواهای مورد علاقه، امکان بازنشر محتواهای دیگر کاربران، امکان ارئه بازخورد درباره محتواهای دیگر کاربران، امکان مطرح کردن اندیشه‌ها و فعالیت‌های خود،
افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی	برگزاری کارگاه آموزشی استفاده از شبکه‌های علمی، آموزش نحوه عضویت، لغو عضویت، ارتباط با پژوهشگران و سرچ مقالات، آموزش استفاده از ابزارهای مهم شبکه‌های اجتماعی: مانند ویکی‌ها، راهنماها و آموزش‌های سایت‌ها، سواد رسانه‌ای، دانش‌فناوری، حقوق شهروندی مجازی، آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در زمینه شبکه‌های اجتماعی
اعتماد به شبکه‌های اجتماعی	اعتماد به صحت اطلاعات به اشتراک‌گذاری شده در شبکه‌های اجتماعی، برخورداری از تخصص و سوابق کافی اعضا، اشتراک‌گذاری دیدگاه‌ها و دانش خود با سایر اعضا در شبکه‌های اجتماعی، یاری‌رسانی اعضای شبکه‌های اجتماعی در حل مشکلات علمی، حضور افراد سرشناس در شبکه‌های اجتماعی، عضویت در شبکه‌های اجتماعی تخصصی علمی.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

گام دوم پژوهش دلفی

با توجه به اینکه در مرحله اول مولفه‌ها به اشباع رسیده بود، در مرحله دوم پرسشنامه‌ای ۱۲۰ سوالی در طیف هفت‌تایی لیکرت طراحی و میان اعضای پنل دلفی توزیع شد. سپس از اعضای هر یک از اعضای پنل خواسته شد که میزان موافقتشان را از کاملاً بی‌اهمیت تا کاملاً با اهمیت اعلام کنند. این مرحله به این دلیل انجام شد که کدهای شناسایی‌شده، حفظ یا حذف شوند. معیار اصلی جهت حفظ یا حذف کردن کدهای شناسایی‌شده، میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان بود. درنهایت، در صورتی که میانگین کسب‌شده‌ی گویه‌ای کمتر از ۵ باشد و بیش از ۵۰ درصد از اعضای پنل در دور دوم، رای به حذف آن داده باشند، آن گویه حذف شد. در پایان گام دوم دلفی ۱۲۰ گویه مورد تایید قرار گرفتند و ۶ گویه حذف شد و دورهای دلفی در این مرحله به پایان رسید.

جدول ۲. گویه‌های حذف‌شده در دور دوم دلفی

شاخص	گویه‌ها	میانگین	تصمیم‌نهایی
چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی	افزایش خشونت کلامی و بدتر شدن اخلاق عمومی	۴/۵۶۲۵	حذف
	گسستگی فرهنگی در جامعه	۴/۶۲۵	حذف
	تضعیف توانایی برقراری ارتباط نزدیک و مناسب در محیط واقعی	۴/۸۱۲۵	حذف
	کم‌حوصلگی و زود عصبی شدن	۴/۳۱۲۵	حذف
	دور شدن افراد از استراحت ذهنی	۴/۳۷۵	حذف
	برتری‌طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن	۴/۵	حذف

یافته‌ها

توصیف نمونه مورد مطالعه نشان می‌دهد که از مجموع ۱۶ نفری که در پنل دلفی شرکت کردند ۶ نفر مرد و ۱۴ نفر زن بودند. مدرک تحصیلی آن‌ها دکتری بود و یک نفر استاد بازنشسته دارای مدرک کارشناسی ارشد بودند.

جدول ۳. گویه‌های شناسایی شده مولفه هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی

هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی			
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان	تصمیم نهایی پنل دلفی
۱	دسترسی آسان به مقالات و منابع علمی	۵/۷۵	پذیرش
۲	سرگرمی و ارتباط با دوستان	۵/۹۳	پذیرش
۳	به‌روز ماندن نسبت به کارهای علمی سایر محققان	۶/۲۵	پذیرش
۴	یادگیری از دیگران	۵/۹۳	پذیرش
۵	حل مشکلات آموزشی و پژوهشی	۵/۵۶	پذیرش
۶	اشاعه و نمایش بهتر و بیشتر فعالیت‌های علمی	۶/۱۲	پذیرش
۷	دریافت بازخورد نسبت به کارهای علمی شخصی	۶/۱۸	پذیرش
۸	شناخت محققان برجسته رشته خود	۵/۸۱	پذیرش
۹	تنوع گستردگی در خدمات	۵/۸۱	پذیرش
۱۰	صرفه‌جویی در هزینه	۵/۴۳	پذیرش
۱۱	تنوع در مبادله اطلاعات روز علمی	۶/۲۵	پذیرش
۱۲	مبادله ایده و مبادله فرهنگی اجتماعی	۶/۰۶۲	پذیرش
۱۳	امکان اضافه کردن امکانات و سرویس‌ها از سوی کاربر	۵/۵۶	پذیرش
۱۴	وجود ارتباطات چندجانبه	۶/۳۱	پذیرش
۱۵	جمعی بودن انسان‌ها	۶/۱۸	پذیرش
۱۶	قدرت بسیج کردن آحاد مردم و سازماندهی	۵/۸۷	پذیرش
۱۷	دسترسی به دیدگاه‌ها و نظرات اکثر مردم	۶	پذیرش
۱۸	سرعت انتشار و انتقال اطلاعات	۶/۷۵	پذیرش
۱۹	همه‌گیر و همه جانبه بودن شبکه‌های اجتماعی	۶/۴۳	پذیرش

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

۲۰	تسهیل ارتباطات	۶/۶۸	پذیرش
۲۱	نداشتن محدودیت مکانی و زمانی	۶/۶۸	پذیرش
۲۲	بالا بودن امنیت شبکه‌های اجتماعی	۵/۳۱	پذیرش
۲۳	کم‌هزینه بودن	۵/۷۵	پذیرش
۲۴	ارتباط با چندین نفر به‌طور هم‌زمان	۶/۴۳	پذیرش
۲۵	سادگی استفاده از آن	۶/۰۶۲	پذیرش
۲۶	فردگرا کردن انسان‌ها در جامعه حقیقی و جمع‌گرا کردن مردم در فضاهای مجازی	۵/۶۲	پذیرش
۲۷	عدم سانسور جریان آزاد اطلاعات و نبود فیلترینگ از هر نوعی	۵/۳۱	پذیرش
۲۸	امکان برقراری تماس تلفنی رایگان	۵/۵۶	پذیرش
۲۹	مکان انتقال انواع پیام و قابلیت اشتراک‌گذاری	۶/۴۳	پذیرش
۳۰	ایجاد حلقه‌های مخاطبان و کاربران به‌طور عمومی یا تخصصی	۶/۶۲	پذیرش
۳۱	ایجاد فضایی تعاملی	۶/۶۸	پذیرش
۳۲	ایجاد خلاقیت برای کاربران	۵/۷۵	پذیرش
۳۳	قدرت تصحیح و فیدبک	۶/۱۲	پذیرش
۳۴	آنلاین و به‌روز بودن	۶/۶۲	پذیرش
۳۵	چندرسانه‌ای بودن (ارسال صدا، تصویر و متن توامان)	۶/۶۲	پذیرش
۳۶	وسعت زیاد شبکه‌های اجتماعی	۶/۳۷	پذیرش
۳۷	آموزشی بودن شبکه‌های اجتماعی	۵/۵۶	پذیرش
۳۸	فضای مناسب برای تحریک انگیزه‌های اجتماعی، سیاسی و غیره	۵/۸۱	پذیرش
۳۹	شفافیت در ارایه متون و تصاویر	۵/۵	پذیرش
۴۰	تعدد کاربران در شبکه‌های اجتماعی	۶/۰۶۲	پذیرش
۴۱	تولید محتوا توسط کاربران	۵/۹۳	پذیرش
۴۲	عضوگیری آسان	۶/۱۲	پذیرش
۴۳	امکان تعریف دسترسی برای گروه‌ها	۵/۹۳	پذیرش
۴۴	امکان دنبال کردن و دنبال شدن	۶/۱۲	پذیرش
۴۵	امکان گفتگوی گروهی	۶/۳۷	پذیرش
۴۶	امکان شخصی‌سازی گروه‌ها و کانال‌ها	۵/۹۳	پذیرش
۴۷	امکان گفتگوی خصوصی	۵/۹۳	پذیرش
۴۸	امکان شخصی‌سازی حساب کاربری	۵/۸۷	پذیرش
۴۹	امکان تشکیل کانال	۶/۱۲	پذیرش
۵۰	امکان به اشتراک‌گذاری محتواهای مختلف	۶/۶۲	پذیرش
۵۱	ارائه سوال و جواب	۶/۳۱	پذیرش
۵۲	امکان دسترسی به کتابخانه‌های دیجیتال	۵/۹۳	پذیرش
۵۳	امکان به‌اشتراک‌گذاری انواع فایل‌ها علمی	۶/۵	پذیرش
۵۴	امکان ذخیره کردن محتواهای مورد علاقه	۶/۱۸	پذیرش
۵۵	امکان بازنشر محتواهای دیگر کاربران	۶/۴۳	پذیرش
۵۶	امکان ارئه بازخورد درباره محتواهای دیگر کاربران	۶/۴۳	پذیرش
۵۷	امکان مطرح کردن اندیشه‌ها و فعالیت‌های خود	۶/۶۸	پذیرش
میانگین کلی		۵/۴۵	

با توجه به جدول ۳، می‌توان بیان کرد که گویه‌های شناسایی‌شده برای مؤلفه هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی برابر با ۵۷ گویه می‌باشد. میانگین به‌دست آمده برای هر کدام از این گویه‌ها براساس نظر خبرگان (اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) بالای ۵ است و بنابراین تمامی آن‌ها مورد تأیید می‌باشد. از بین گویه‌های مدنظر، گویه‌های تسهیل ارتباطات با میانگین ۶/۶۸، گویه نداشتن محدودیت مکانی و زمانی با میانگین ۶/۶۸، و گویه ایجاد فضای تعاملی با میانگین ۶/۶۸ بیشترین امتیاز را به خود اختصاص دادند و گویه بالا بودن امنیت اجتماعی با میانگین ۵/۳۱، و گویه عدم سانسور جریان آزاد اطلاعات و نبود فیلترینگ از هر نوعی با میانگین ۵/۳۱ کمترین امتیاز را از آن خود کردند.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

با توجه به جدول ۴، می‌توان این چنین گفت که گویه‌های شناسایی‌شده برای مؤلفه مشکلات و چالش‌های عمده در استفاده از شبکه‌های اجتماعی برابر با ۲۶ گویه می‌باشد. میانگین به‌دست آمده برای هر کدام از این گویه‌ها براساس نظر خبرگان (اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) داده شده است. گویه‌هایی که میانگین آن‌ها بالای ۵ است، مورد پذیرش و مواردی که میانگین آن‌ها کمتر از ۵ است، حذف شدند. از بین گویه‌های مدنظر، گویه فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی با میانگین ۶/۵ بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داد و گویه مورد انتقاد قرار گرفتن ایده‌های به اشتراک گذاشته‌شده شما توسط دیگران و گویه امنیت نداشتن انسان‌ها، هر دو مورد با میانگین ۵، کمترین امتیاز را از آن خود کردند.

جدول ٤. گویه‌های شناسایی‌شده‌ی مؤلفه مشکلات و چالش‌های عمده در استفاده از شبکه‌های اجتماعی

مشکلات و چالش‌های عمده در استفاده از شبکه‌های اجتماعی			
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان	تصمیم نهایی پنل دلفی
۱	مشکلات مربوط به سرعت و هزینه بارگذاری و به اشتراک گذاری اطلاعات	۶	پذیرش
۲	ناکافی بودن دوره‌های آموزشی مرتبط با شبکه‌های اجتماعی	۵/۷۵	پذیرش
۳	هزینه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۵/۳۷۵	پذیرش
۴	عدم دسترسی به شبکه‌های مورد نظر در خارج از دانشگاه	۵/۹۳۷۵	پذیرش
۵	فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی	۶/۵	پذیرش
۶	نبودن ابزارهای مناسب مرتبط با نیازآموزشی در شبکه‌های اجتماعی	۶/۰۶۲۵	پذیرش
۷	بی‌تجربه بودن در مورد اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی	۵/۹۳۷۵	پذیرش
۸	مورد انتقاد قرار گرفتن ایده‌های به اشتراک گذاشته‌شده شما توسط دیگران	۵	پذیرش
۹	امکان افزایش شایعه‌پراکنی، اخبار کذب و اختلال در نظم اجتماعی	۵/۱۸۷۵	پذیرش
۱۰	دست‌یابی افراد غیرمجاز به اطلاعات شبکه‌ای و خصوصی	۵/۴۳۷۵	پذیرش
۱۱	نقض حریم خصوصی	۵/۷۵	پذیرش
۱۲	انزوا و دور ماندن از زندگی در محیط‌های واقعی	۵/۳۷۵	پذیرش
۱۳	عضویت افراد با هویت‌های جعلی و سوء استفاده از دیگران	۵/۸۷۵	پذیرش
۱۴	وابستگی به اینترنت و باز ماندن از رشد علمی	۵/۱۸۷۵	پذیرش
۱۵	از بین رفتن ارتباطات چهره به چهره و صمیمیت	۵/۳۷۵	پذیرش
۱۶	افزایش خشونت کلامی و بدتر شدن اخلاق عمومی	۴/۵۶۲۵	حذف
۱۷	عدم صداقت و دروغگویی	۵/۵	پذیرش
۱۸	امنیت نداشتن انسان‌ها	۵	پذیرش
۱۹	گسستگی فرهنگی در جامعه	۴/۶۲۵	حذف
۲۰	تضعیف توانایی برقراری ارتباط نزدیک و مناسب در محیط واقعی	۴/۸۱۲۵	حذف
۲۱	کم‌حوصلگی و زود عصبی شدن	۴/۳۱۲۵	حذف
۲۲	دور شدن افراد از استراحت ذهنی	۴/۳۷۵	حذف
۲۳	سرقت و از دست رفتن اطلاعات محرمانه افراد	۵/۱۸۷۵	پذیرش
۲۴	برتری‌طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن	۴/۵	حذف
۲۵	عدم مهارت سواد اطلاعاتی استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۵/۷۵	پذیرش
۲۶	نقض کپی‌رایت و حق مولف	۶/۰۶۲۵	پذیرش
میانگین کلی	۵/۳۵		

با توجه به جدول ۵، می‌توان این چنین گفت که گویه‌های شناسایی‌شده برای مؤلفه سودمندی و کارکردهای شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش برابر با ۲۹ گویه می‌باشد. میانگین به‌دست آمده برای هر کدام از این گویه‌ها براساس نظر خبرگان (اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) داده شده است. تمامی گویه‌ها میانگین‌شان بیشتر از ۵ است؛ بنابراین مورد تایید قرار گرفته‌اند. از بین گویه‌های مدنظر، گویه اشتراک اطلاعات با میانگین ۶/۸ بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داد و گویه تنظیمات شبکه با میانگین ۵/۲ کمترین امتیاز را از آن خود کرد.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

جدول ۵. گویه‌های شناسایی‌شده‌ی مؤلفه سودمندی و کاربرد شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش

سودمندی و کاکردهای شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش			
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان	تصمیم نهایی پنل دلفی
۱	تعیین هویت محقق	۵/۵	پذیرش
۲	شناسایی سایر محققان	۵/۸۷۵	پذیرش
۳	تعامل و برقراری ارتباط	۶/۳۱۲۵	پذیرش
۴	انتشار اطلاعات	۶/۵۶۲۵	پذیرش
۵	اشتراک اطلاعات	۶/۸۱۲۵	پذیرش
۶	جستجو اطلاعات	۶/۰۶۲۵	پذیرش
۷	مدیریت اطلاعات	۶/۱۲۵	پذیرش
۸	منابع و استنادات	۵/۷۵	پذیرش
۹	اطلاع‌رسانی شبکه و روزآمد نگهداشتن کارکنان	۶/۳۷۵	پذیرش
۱۰	اندازه‌گیری فعالیت‌های پژوهشی کارکنان	۵/۶۲۵	پذیرش
۱۱	تنظیمات شبکه	۵/۲۵	پذیرش
۱۲	تسهیل دسترسی به هر نوع منبع اطلاعاتی	۵/۸۱۲۵	پذیرش
۱۳	نمایش بیشتر مقاله‌ها و کارهای علمی	۶/۱۸۷۵	پذیرش
۱۴	آگاهی نسبت به مقالات و کارهای علمی	۶/۳۱۲۵	پذیرش
۱۵	دنبال کردن محققان برجسته و پرسش از متخصصان مربوطه	۶/۳۷۵	پذیرش
۱۶	جستجو و تورق در بین مقالات و پروفایل‌های موجود	۶/۳۷۵	حذف
۱۷	اشتراک دانش و تجربیات با همکاران و سایر کتابخانه‌ها	۶/۳۱۲۵	پذیرش
۱۸	کمک به ثبت و نگهداری دانش پژوهشگران	۵/۹۳۷۵	پذیرش
۱۹	تشویق افراد به تسهیم و به اشتراک‌گذاری دانش خود	۶/۱۲۵	حذف
۲۰	بارگذاری مقاله‌های شخصی و به روز نگه‌داشتن پروفایل	۶/۲۵	حذف
۲۱	ایجاد فرصت‌های نوین در سطح ملی و بین‌المللی	۶/۳۱۲۵	حذف
۲۲	روزآمدسازی دانش	۶/۵۶۲۵	حذف
۲۳	ارائه امکانات لازم برای به اشتراک‌گذاری دانش	۶/۳۷۵	پذیرش
۲۴	رواج کار تیمی	۶/۲۵	حذف
۲۵	پاسخ به پرسش دیگران	۶/۲۵	پذیرش
۲۶	امتیاز دادن به پاسخ‌ها	۵/۵۶۲۵	پذیرش
۲۷	تقویت زبان	۵/۳۱۲۵	پذیرش
۲۸	باعث تبادل داده‌ها و اطلاعات آموزشی و علمی با سایر کشورهای دنیا می‌شود	۵/۹۳۷۵	پذیرش
۲۹	باعث سهولت در ایجاد میزگردهای مجازی می‌شود	۶/۲۵	پذیرش
میانگین کلی	۶/۰۹		

با توجه به جدول ۶ می‌توان این چنین گفت که گویه‌های شناسایی‌شده برای مؤلفه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی برابر با ۶ گویه می‌باشد. میانگین به‌دست آمده برای هر کدام از این گویه‌ها براساس نظر خبرگان (اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) داده شده است. تمامی گویه‌ها میانگین‌شان بیشتر از ۵ است؛ بنابراین مورد تایید قرار گرفته‌اند. از بین گویه‌های مدنظر، گویه اعتماد به صحت اطلاعات به اشتراک‌گذاری شده در شبکه‌های اجتماعی با میانگین ۶/۶۸، بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داد و گویه برخورداری از تخصص و سوابق کافی اعضا با میانگین ۵/۷۵، کمترین امتیاز را از آن خود کرد.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

جدول ٦. گویه‌های شناسایی‌شده‌ی مؤلفه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اشتراک دانش

اعتماد به شبکه‌های اجتماعی			
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان	تصمیم نهایی پنل دلفی
۱	اعتماد به صحت اطلاعات به اشتراک‌گذاری شده در شبکه‌های اجتماعی	۶/۶۸	پذیرش
۲	برخورداری از تخصص و سوابق کافی اعضا	۵/۷۵	پذیرش
۳	اشتراک‌گذاری دیدگاه‌ها و دانش خود با سایر اعضا در شبکه‌های اجتماعی	۶/۴۵	پذیرش
۴	یاری‌رسانی اعضای شبکه‌های اجتماعی در حل مشکلات علمی	۵/۹۳۷۵	پذیرش
۵	حضور افراد سرشناس در شبکه‌های اجتماعی	۶/۵	پذیرش
۶	عضویت در شبکه‌های اجتماعی تخصصی علمی	۶/۰۶۲۵	پذیرش
میانگین کلی	۶/۲۵		

با توجه به جدول ۷، می‌توان این چنین گفت که گویه‌های شناسایی‌شده برای مؤلفه افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اشتراک دانش برابر با ۸ گویه می‌باشد. میانگین به‌دست آمده برای هر کدام از این گویه‌ها براساس نظر خبرگان (اساتید عضو هیئت علمی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی) داده شده است. تمامی گویه‌ها میانگین‌شان بیشتر از ۵ است؛ بنابراین مورد تایید قرار گرفته‌اند. از بین گویه‌های مدنظر، گویه برگزاری کارگاه آموزشی استفاده از شبکه‌های علمی با میانگین ۶/۶۲، بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داد و گویه حقوق شهروندی مجازی با میانگین ۵/۹، کمترین امتیاز را از آن خود کرد.

جدول ۷. گویه‌های شناسایی‌شده‌ی مؤلفه افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اشتراک دانش

افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اشتراک دانش			
ردیف	مؤلفه‌ها	میانگین کسب‌شده براساس نظر خبرگان	تصمیم نهایی پنل دلفی
۱	برگزاری کارگاه آموزشی استفاده از شبکه‌های علمی	۶/۶۲	پذیرش
۲	آموزش نحوه عضویت، لغو عضویت، ارتباط با پژوهشگران و سرچ مقالات	۶/۵۶	پذیرش
۳	آموزش استفاده از ابزارهای مهم شبکه‌های اجتماعی مانند: ویکی‌ها	۶/۵۶	پذیرش
۴	راهنماها و آموزش‌های سایت‌ها	۶/۵۶	پذیرش
۵	سواد رسانه‌ای	۶/۳	پذیرش
۶	دانش‌فناوری	۶/۳	پذیرش
۷	حقوق شهروندی مجازی	۵/۹	پذیرش
۸	آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در زمینه شبکه‌های اجتماعی	۶/۴	پذیرش
میانگین کلی	۶/۴۳		

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر مؤلفه‌های کلیدی شبکه‌های اجتماعی شناسایی شدند که شامل مؤلفه هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی، مؤلفه مشکلات و چالش‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی، مؤلفه سودمندی و کارکردهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی، مؤلفه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی، و در آخر مؤلفه افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی است.

درمؤلفه هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ۵۷ گویه که شامل دسترسی آسان به مقالات و منابع علمی، سرگرمی و ارتباط با دوستان، به‌روز ماندن نسبت به کارهای علمی سایر محققان، یادگیری از دیگران، حل مشکلات آموزشی و پژوهشی، اشاعه و نمایش بهتر و بیشتر فعالیت‌های علمی، دریافت بازخورد نسبت به کارهای علمی شخصی، شناخت محققان برجسته رشته خود، تنوع گستردگی در خدمات ، صرفه‌جویی در هزینه، تنوع در مبادله اطلاعات روز علمی، مبادله ایده و مبادله فرهنگی اجتماعی، امکان اضافه کردن امکانات و سرویس‌ها از سوی کاربر، وجود ارتباطات چندجانبه، جمعی بودن انسان‌ها، قدرت بسیج کردن آحاد مردم و سازماندهی، دسترسی به دیدگاه‌ها و نظرات اکثر مردم، سرعت انتشار و انتقال اطلاعات، همه‌گیر و همه جانبه بودن شبکه‌های اجتماعی، تسهیل ارتباطات، نداشتن محدودیت مکانی و زمانی، بالا بودن امنیت شبکه‌های اجتماعی، کم هزینه بودن، ارتباط با چندین نفر به‌طور هم‌زمان، سادگی استفاده از آن، فردگرا کردن انسان‌ها در جامعه حقیقی و جمع‌گرا کردن مردم در فضاهای مجازی، عدم سانسور جریان آزاد اطلاعات و نبود فیلترینگ از هر نوعی، امکان برقراری تماس تلفنی رایگان، مکان انتقال انواع پیام و قابلیت اشتراک‌گذاری، ایجاد حلقه‌های مخاطبان و کاربران به‌طور عمومی یا تخصصی، ایجاد فضایی تعاملی، ایجاد خلاقیت برای کاربران، قدرت تصحیح و فیدبک، آنلاین و به‌روز بودن، چندرسانه‌ای بودن (ارسال صدا، تصویر و متن توامان)، وسعت زیاد شبکه‌های اجتماعی، آموزشی بودن شبکه‌های اجتماعی، فضای مناسب برای تحریک انگیزه‌های اجتماعی، سیاسی،

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

شفافیت در ارائه متون و تصاویر، تعدد کاربران در شبکه‌های اجتماعی، تولید محتوا توسط کاربران، عضوگیری آسان، امکان تعریف دسترسی برای گروه‌ها، امکان دنبال کردن و دنبال شدن، امکان گفتگوی گروهی، امکان شخصی‌سازی گروه‌ها و کانال‌ها، امکان گفتگوی خصوصی، امکان شخصی‌سازی حساب کاربری، امکان تشکیل کانال، امکان به اشتراک‌گذاری محتواهای مختلف، ارائه سؤال و جواب، امکان دسترسی به کتابخانه‌های دیجیتال، امکان به‌اشتراک‌گذاری انواع فایل‌ها علمی، امکان ذخیره کردن محتواهای مورد علاقه، امکان بازنشر محتواهای دیگر کاربران، امکان ارئه بازخورد درباره محتواهای دیگر کاربران، امکان مطرح کردن اندیشه‌ها و فعالیت‌های خود است. در استفاده از شبکه‌های اجتماعی اهدافی مدنظر استفاده کننده است. یکی از دلایل این بود که به مقالات و منابع علمی می‌توانند دسترسی آسان داشته باشند که با این کار هم در هزینه و هم در زمان صرفه‌جویی می‌شود؛ همچنین اشاره کردند که کارهای علمی و منابع موجود در شبکه‌های اجتماعی به روز هستند و تنوع در آن حاکم است و محدودیتی وجود ندارد. در شبکه‌های اجتماعی سرعت انتشار و انتقال اطلاعات و دانش سریع است و تسهیل ارتباطات حاکم است. یکی دیگر از عواملی که از اهداف استفاده از شبکه‌های اجتماعی بود، عدم سانسور جریان آزاد اطلاعات و نبود فیلترینگ از هر نوعی می‌باشد. در حقیقت می‌توان گفت که شبکه اجتماعی مکان انتقال پیام و اشتراک‌گذاری دانش است و می‌توان با ایجاد حلقه‌های مخاطبان و کاربران به‌طور عمومی یا تخصصی و امکان گفتگوی گروهی حاکم است و مورد دیگر از اهداف استفاده وسعت زیاد شبکه‌های اجتماعی که مورد توجه قرار گرفته است، از بین گویه‌های مدنظر، گویه‌های تسهیل ارتباطات با میانگین و نداشتن محدودیت مکانی و زمانی، و گویه ایجاد فضای تعاملی بیشترین اهمیت را نسبت به سایرین گویه‌ها دارند.

مؤلفه دیگر، مشکلات و چالش‌های عمده در استفاده از شبکه‌های اجتماعی است که این مؤلفه شامل ۲۶ گویه می‌باشد. گویه‌ها شامل مشکلات مربوط به سرعت و هزینه بارگذاری و به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات، ناکافی بودن دوره‌های آموزشی مرتبط با شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی، عدم دسترسی به شبکه‌های مورد نظر در خارج از دانشگاه، فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی، نبودن ابزارهای مناسب مرتبط با نیاز آموزشی در شبکه‌های اجتماعی، بی‌تجربه بودن در مورد اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی، مورد انتقاد قرار گرفتن ایده‌های به‌اشتراک‌گذاشته شده‌ی شما توسط دیگران، امکان افزایش شایعه‌پراکنی، اخبار کذب و اختلال در نظم اجتماعی، دست‌یابی افراد غیرمجاز به اطلاعات شبکه‌ای و خصوصی، نقض حریم خصوصی، انزوا و دور ماندن از زندگی در محیط‌های واقعی، عضویت افراد با هویت‌های جعلی و سوء استفاده از دیگران، وابستگی به اینترنت و باز ماندن از رشد علمی، از بین رفتن ارتباطات چهره به چهره و صمیمیت، عدم صداقت و دروغگویی، امنیت نداشتن انسان‌ها، تضعیف توانایی برقراری ارتباط نزدیک و مناسب در محیط واقعی، سرقت و از دست رفتن اطلاعات محرمانه افراد، عدم مهارت سواد اطلاعاتی استفاده از شبکه‌های اجتماعی، نقض کپی‌رایت و حق مولف است. مسلماً در استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیز مشکلاتی نیز به چشم می‌خورد که چند مورد از آن‌ها بیان شده است. یکی از این مشکلات مربوط به سرعت و هزینه بارگذاری و به اشتراک‌گذاری آن است و هزینه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد که این‌ها به نوبه خود مانع استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌شود. مورد دیگر مربوط به ناکافی بودن دوره‌های اموزشی و همچنین نبود ابزارهای مناسب با نیاز آموزشی است که چون سدی در مسیر استفاده از شبکه‌ها است. نقض کپی‌رایت و حق مولف، و سرقت و از دست رفتن اطلاعات محرمانه افراد، و نقض حریم خصوصی موضوعی است که مانع ایجاد اعتماد و استفاده از شبکه‌های اجتماعی و اشتراک دانش می‌شود. در بین گویه‌های مذکور فیلترینگ و قطعی دسترسی به بعضی از شبکه‌های اجتماعی بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داد و نسبت به گویه‌های دیگر دارای اهمیت بیشتری است و بیشترین مانعیت را در استفاده از شبکه‌های در اشتراک دانش را دارد.

سودمندی و کارکردها یکی دیگر از مؤلفه‌های شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش است. این مؤلفه نیز مانند سایر مؤلفه‌ها شامل گویه‌های تعیین هویت محقق، شناسایی سایر محققان، تعامل و برقراری ارتباط، انتشار اطلاعات، اشتراک اطلاعات، جستجو اطلاعات، مدیریت اطلاعات، منابع و استنادات، اطلاع‌رسانی شبکه و روزآمد نگهداشتن کارکنان، اندازه‌گیری فعالیت‌های پژوهشی کارکنان، تنظیمات شبکه، تسهیل دسترسی به هر نوع منبع اطلاعاتی، نمایش بیشتر مقاله‌ها و کارهای علمی، آگاهی نسبت به مقالات و کارهای علمی، دنبال کردن محققان برجسته و پرسش از متخصصان مربوطه، جستجو و تورق در بین مقالات و پروفایل‌های موجود، اشتراک دانش و تجربیات با همکاران و سایر کتابخانه‌ها، کمک به ثبت و نگهداری دانش پژوهشگران، تشویق افراد به تسهیم و به اشتراک‌گذاری دانش خود، بارگذاری مقاله‌های شخصی و به روز نگه‌داشتن پروفایل، ایجاد فرصت‌های نوین در سطح ملی و بین‌المللی، روزآمدسازی دانش، ارائه امکانات لازم برای به اشتراک‌گذاری دانش، رواج کار تیمی، پاسخ به پرسش دیگران، امتیاز دادن به پاسخ‌ها، تقویت زبان، امکان تبادل داده‌ها و اطلاعات آموزشی و علمی با سایر کشورهای دنیا، سهولت در ایجاد میزگردهای مجازی است. از جمله فواید شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش این است که به راحتی می‌توان به انتشار و اشتراک دانش و تعامل و برقراری ارتباط پرداخت. شبکه‌های اجتماعی باعث می‌شود که به تبادل اطلاعات و داده آموزشی و علمی با سایر کشورهای جهان پرداخت و همچنین باعث سهولت در ایجاد میزگردهای مجازی می‌شود. در شبکه‌های اجتماعی می‌توان مقاله‌های شخصی را بارگذاری کرد و پروفایل شخصی خود را به روز نگه داشت و به هر نوع منبع اطلاعاتی نیز می‌توان دسترسی داشت. فرصت‌های نوین در سطح ملی و بین‌المللی را برای کاربران فراهم می‌کند که این می‌تواند نکته مثبتی در نظر گرفته شود.

مؤلفه اعتماد به شبکه‌های اجتماعی نیز می‌تواند زمینه‌ساز اشتراک دانش باشد. این مؤلفه شامل گویه‌های اعتماد به صحت اطلاعات به اشتراک‌گذاری شده در شبکه‌های اجتماعی، برخورداری از تخصص و سوابق کافی اعضا، اشتراک‌گذاری دیدگاه‌ها و دانش خود با سایر اعضا در شبکه‌های اجتماعی، یاری‌رسانی اعضای شبکه‌های اجتماعی در حل مشکلات علمی، حضور افراد سرشناس در شبکه‌های اجتماعی، عضویت در شبکه‌های اجتماعی تخصصی

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

علمی است. زمانی که در شبکه‌های اجتماعی اعتماد حاکم باشد به راحتی می‌توان هم در آن دانش خود را به اشتراک گذاشت و هم از دانش موجود استفاده و بهره برد. برای نمونه زمانی که به درستی و صحت اطلاعات و دانش موجود در شبکه اطمینان وجود داشته باشد و یا اینکه صاحب آن دانش شخص سرشناس و ناآشنایی باشد، این خود دوچندان اعتماد به شبکه‌های اجتماعی و اشتراک دانش را به همراه خواهد داشت.

افزایش مهارت‌های افراد در استفاده از شبکه‌های اجتماعی آخرین مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته است که شامل گویه‌های برگزاری کارگاه آموزشی استفاده از شبکه‌های علمی، آموزش نحوه عضویت، لغو عضویت، ارتباط با پژوهشگران و سرچ مقالات، آموزش استفاده از ابزارهای مهم شبکه‌های اجتماعی: مانند ویکی‌ها، راهنماها و آموزش‌های سایت‌ها، سواد رسانه‌ای، دانش فناوری، حقوق شهروندی مجازی، و آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در زمینه شبکه‌های اجتماعی است. زمانی که افراد بتوانند نحوه استفاده از شبکه‌های را یاد بگیرند و مهارت استفاده از آن را داشته باشند، مسلماً با انگیزه بیشتری به اشتراک دانش خود در شبکه‌های اجتماعی می‌پردازند و هیچ گونه دلهره و اضطرابی در نحوه بارگذاری و یا بهره‌برداری از شبکه را نخواهند داشت. برای اینکه بتوان مهارت‌های لازم در این زمینه را داشت، لازم است که کارگاه آموزشی استفاده از شبکه‌ها و نحوه عضویت و سرچ مقالات برگزار شود و همچنین راهنماها و آموزش‌های سایت‌ها و سواد رسانه‌ای در این زمینه موجود باشد.

به‌طور کلی می‌توان گفت که برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی در اشتراک‌گذاری دانش، مولفه‌هایی شناسایی شد که براساس این مؤلفه‌ها می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های اجتماعی با اهدافی خاصی صورت می‌گیرد و فوایدی را نیز به همراه دارد که باید به آن‌ها توجه شود و همچنین چالش‌ها و مشکلاتی حاکم است که مانعیت استفاده و اشتراک‌گذاری را به همراه دارد؛ بنابراین در اشتراک‌گذاری دانش ازطریق شبکه‌های اجتماعی باید به تمامی موارد گفته شده توجه شود و در جهت تقویت و یا رفع آن‌ها تلاش‌هایی صورت گیرد. بررسی و مرور پیشینه‌های انجام شده نیز مبین این مطلب است که شبکه‌های اجتماعی در عصر دانشی و اطلاعاتی نقش به‌سزایی در اشتراک دانش دارند. در پژوهش انبارکی و همکاران (۱۴) نیز موضوع عوامل بازدارنده و مشوق‌کننده دانش در شبکه‌های اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است که عوامل چشم‌انداز مشترک، عمل متقابل و اطمینان در تمایل به اشتراک‌گذاری بیشترین سهم در در اشتراک دانش و وابستگی سازمانی به عنوان عامل بازدارنده مورد شناسایی قرار گرفته است. خدامرادی (۱۳) و آذری (۱۲) در پژوهش‌های خود به ترتیب به بررسی جایگاه شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش و کاربرد شبکه‌های اجتماعی در بهبود اشتراک‌گذاری دانش در نیروهای مسلح پرداختند. تقوی‌فرد و عبدلی‌مسینان (۱۰) در پژوهش خود تاثیر ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی سازمانی بر عملکرد شغلی را مورد بحث قرار دادند و بیان کردند که شبکه‌های اجتماعی در اشتراک‌گذاری دانش نقش مثبت و معناداری دارد. در پژوهش بیرانوند و اکبرنژاد (۱۰) نیز به نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تسهیم دانش و تعامل دانشجویان در آموزش عالی پرداختند و بیان کردند که رابطه مثبت و معناداری بین تسهیم دانش، شبکه‌های اجتماعی و تعامل دانشجویان وجود دارد. در پژوهش حاضر نیز به شناسایی مؤلفه‌های کلیدی شبکه‌های اجتماعی پرداخته شد و ۵ مؤلفه از دیدگاه خبرگان شناسایی شدند که با پژوهش‌های پیشین هم‌خوانی دارند. در پژوهش‌های خارجی نیز Zhao و همکاران (۱۹)، Yang، Wang و Mohammed (۱۸)، Berraies، Lajili و Chtioui (۱۷) و Umar و همکاران (۱۶) نیز به حوزه‌های موضوعی مربوط به شبکه‌های اجتماعی در اشتراک دانش پرداختند و دریافتند که به‌طور کل همچون پژوهش حاضر شبکه‌های اجتماعی در بهبود و اشتراک‌گذاری و تمایل افراد به اشتراک‌گذاری نقش مثبت و مورد توجهی را دارند که با پژوهش حاضر هم‌خوانی دارند. در نتیجه برای اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی در ابتدا باید مؤلفه‌های مورد نیاز که شناسایی شدند مورد توجه قرار بگیرند و از آن‌ها برای بهبود و رفع موانع موجود استفاده نمایند تا در بهبود اشتراک‌گذاری نقش موثری را داشته باشند.

بر اساس یافته‌ها و نتایج به‌دست آمده می‌توان به پیشنهادات اجرایی همچون برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی و اشتراک‌گذاری دانش، نظارت و بررسی مشکلات و چالش‌های موجود در شبکه‌های اجتماعی و رفع نقاط ضعف موجود، افزایش اعتمادسازی و تامین امنیت در فضای شبکه‌های اجتماعی به‌واسطه تیم نظارت، طراحی و تدوین برنامه راهبردی جهت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مناسب و بومی جهت اشتراک‌گذاری دانش، فراهم‌آوری زیرساخت‌های فناوری، فرهنگی و آموزشی جهت ایجاد بستری مناسب برای اشتراک‌گذاری دانش، ایجاد انگیزه برای افزایش سطح مشارکت متخصصان با استفاده از ابزارها و برنامه‌های کاربردی، ایجاد درک جمعی از منافع مشترک اشتراک‌گذاری دانش در شبکه‌های اجتماعی از طریق رسانه‌های گروهی، فراهم کردن زمینه حضور پژوهشگران هم‌رشته و با تخصص‌های مرتبط جهت اشتراک‌گذاری دانش از طریق طراحی و ایجاد شبکه‌های اجتماعی علمی پیوسته اشاره کرد.

ملاحظات اخلاقی: در این پژوهش، مسائل اخلاقی از جمله سرقت ادبی، انتشار یا تسلیم دوگانه به طور کامل رعایت شده است.

تضاد منافع: نویسندگان تصریح می‌نمایند هیچ‌گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

پژوهش حاضر بخشی از طرح تحقیقاتی دانشگاه علوم پزشکی همدان با کد ۱۴۰۱۰۹۲۹۸۴۲۹ می‌باشد. بدین وسیله از معاونت تحقیقات و فناوری و از تمامی عزیزانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند، تقدیر و تشکر به‌عمل می‌آید.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]

[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

References

1. Motamednejad K. Critical studies in mass communication media. Rasaneh. 1990; 3(9): 14-25. [In Persian]
2. Dastani M, Keramati J, Poorfatemi A, Ekrami A. The reasons and motives of virtual social networks among students of Gonabad University of Medical Sciences. Caspian Journal of Scientometrics. 2015; 2(2): 24-7. Available at: http://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-82-en.html [In Persian]
3. Morris MR, Teevan JT, Panovich K. What do people ask their social networks, and why?: a survey study of status message q&a behavior. The ACM Digital Library. 2010: 1739-48.
4. Asemi A, Shabani A, Talkhabi A. Investigating the level of awareness, use and attitude of graduate students of Sharif University of Technology towards interactive social media web 2 in conducting research. [Master's Thesis]. Esfahan: University of Esfahan, Faculty of Education and Psychology; 2019. [In Persian]
5. Afjeh SA, Entezari A, Mortaji NS. The Pattern of Knowledge Sharing Behavior in Social Network. Journal of Social Sciences. 2016; 22(71): 90-125. Available at: https://qjss.atu.ac.ir/article_4851.html?lang=en [In Persian]
6. Morey D, Maybury MT, ThuraisinghamBM. Knowledge Management: Classic and Contemporary Works. Chapter 18. Lee LL. Knowledge Sharing Metrics for Large Organizations. MIT Press, 2002: 403-16.
7. Yousefi S, Moradi M, Tishehvarz Daem MK. The role of employees' organizational commitment in knowledge sharing. Police Human Development. 2010; 7(30): 23-36. Available at: https://www.sid.ir/paper/132833/en [In Persian]
8. Anari F, Asemi A, Riahinia N. Using of social networking tools in sharing knowledge by librarians of University of Isfahan. Journal of Knowledge Studies. 2013; 6(20): 9-24. Available at: https://qje.ntb.iau.ir/article_517593.html?lang=en [In Persian]
9. Asnafi AR, Salami M, Sayyah Baragar M, Hosseini Ahangari SA. Presence of Ahavz Universities (Medical Science, Azad and Governmental) Scholars Iranian Library and Information Science Scholars in Academic Social Network: Research Gate. Education Development of Jundishapur. 2015; 6(1):67-73. Available at: https://edj.ajums.ac.ir/article_79733.html?lang=en [In Persian]
10. Biranvand A, Akbarnejad R. The Role of Virtual Social Networks in Knowledge Sharing and Student Interaction in Higher Education (A Case Study in the Postgraduate Students of Payame Noor University). Library and Information Science Research. 2022; 11(2): 373-92. Available at: https://infosci.um.ac.ir/article_41816.html?lang=en [In Persian]
11. Taghavifard MT, Abdoli Masinan F. The Effect of Organizational Social Network Features on Job Performance Considering the Mediation Role of Knowledge Sharing Activities. Industrial Management Studies. 2020; 18(57): 175-212. Available at: https://jims.atu.ac.ir/article_11231.html?lang=en [In Persian]
12. Azari A. The use of virtual networks in improving knowledge sharing amongthe armed forces. Military Science and Tactics. 2019; 15(48): 27-40. Available at: http://www.qjmst.ir/article_36892.html?lang=en [In Persian]
13. Khodamoradi F. A survey on the role of social networks in knowledge sharing among postgraduate students: A case study at Shahed University. [Master's Thesis]. Tehran: Shahed University, Faculty of Humanities; 2019. [In Persian]

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]

14. Anbaraki S, Jowkar A, Ebrahimi S. Identifying incentives and disincentives factors effects on willingness to share knowledge in online scientific social networks. Iranian Journal of Information processing and Management. 2018; 33(3): 967-88. Available at: https://jipm.irandoc.ac.ir/article_699464.html?lang=en [In Persian]
15. Etemadi R, Hon CKH, Manley K, Murphy G. Mechanisms for enhancing the use of social media for knowledge sharing by the construction professionals. Construction Innovation. 2022; 22(2): 284-304.
16. Umar M, Sial MH, Ali SA, Bari MW, Ahmad M. Trust and social network to boost tacit knowledge sharing with mediation of commitment: does culture moderate?. VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems. 2021. Available at: https://doi.org/10.1108/VJIKMS-01-2021-0012.
17. Berraies S, Lajili R, Chtioui R. Social capital, employees' well-being and knowledge sharing: does enterprise social networks use matter? Case of Tunisian knowledge-intensive firms. Journal of Intellectual Capital. 2020; 21(6): 1153-83.
18. Yang B, Wang L, Mohammed BO. Improving the organizational knowledge sharing through online social networks: The mediating role of employee motivation. Kybernetes. 2020; 49(11): 2615-32. https://doi.org/10.1108/K-07-2019-0508.
19. Zhao J, Zhu C, Peng Z, Xu X, Liu Y. User Willingness toward Knowledge Sharing in Social Networks. Sustainability. 2018; 10(12): 4680.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-11-14]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1401.9.2.8.6]
[DOI: 10.22088/cjs.9.2.85]